

Geachte informateur,

Volgens de officiële telling zijn er 36.000 dak- en thuisloze mensen in Nederland. In werkelijkheid zijn het er veel meer. Een dak boven je hoofd is een mensenrecht. En een basisvoorwaarde voor herstel bij eventuele andere problemen, die in je leven kunnen spelen. Terecht heeft het kabinet de afgelopen jaren actie ondernomen om (meer) woonplekken te realiseren. Het heeft evenwel nog niet het gewenste resultaat opgeleverd. Sterker nog: mede door de Coronacrisis is het aantal dakloze mensen juist gegroeid en de realisatie van (goedkope) woonplekken blijft achter.

In opdracht van het ministerie van VWS, BZK en SZW bezoeken wij, Bert Frings en Leen van Dijke (als boegbeelden van het programma 'Een (t)huis een toekomst') vele gemeenten, corporaties, bouwbedrijven, projectontwikkelaars en veldpartijen om hen te ondersteunen in de realisatie van woonplekken en waar nodig in de omslag van opvang naar wonen. Uit deze gesprekken zijn veel knelpunten naar voren gekomen, die vrijwel altijd meerdere ministeries betreffen.

Graag zouden wij enkele hiervan onder uw aandacht brengen; juist ook om dat veel van die problemen weliswaar verschillende beleidsterreinen betreffen, maar soms meer soms minder relatief gemakkelijk op te lossen zijn. Wij doen dat vanuit de ervaringen die we hebben opgedaan en de inzichten die we verkregen (als boegbeelden) tijdens de opdracht van de Staatssecretaris van VWS (mede namens BZK en SZW),

Wij brengen onze bevindingen en aanbevelingen onder uw aandacht omdat deze, naar onze overtuiging, essentiële bouwstenen zijn om met een nieuw kabinet de zo noodzakelijke en gewenste duizenden woonplekken te realiseren; dit uiteraard naast de bouw van zowel sociale- als middenhuur, waarvan wij het grote belang eveneens inzien.

In het kader van onze opdracht, richt onze focus zich echter vooral (niet uitsluitend) op betaalbare woonplekken (vaak niet groter dan 30-40m²) voor 1-2 personen. Geschikt voor meerdere groepen spoedzoekers, als wel voor jongeren die een woonplek nodig hebben.

Voor we nader ingaan op onze aanbevelingen vooraf twee opmerkingen.

- Een groot probleem bij het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen is dat in de samenleving van een hardnekkige, maar onjuiste beeldvorming sprake is. Het zou dan ook voor alles vanzelfsprekend moeten zijn dat de ministeries de handen ineen slaan om deze stigmatisering van mensen die dakloos zijn tegen te gaan. De moeite met het oplossen, dan wel verminderen van dit vraagstuk wordt zeer bemoeilijkt door het ontbreken van (voldoende) maatschappelijke en politieke urgentie die mede het gevolg is van het beeld dat

bestaat van dak- en thuisloze mensen (overlast, middelengebruik, het idee dat mensen de situatie volledig aan zichzelf te wijten hebben).

- Het is naar onze overtuiging zeer noodzakelijk veel meer aandacht te geven aan preventie; dus het voorkomen van huisuitzettingen (naast bij huurwoningen ook bij executie verkoop), vroeg signalering bij problematische schulden, etc. Meer eenduidige en gecoördineerde interventies kunnen zeer effectief zijn in het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Na dit gezegd te hebben willen we graag uw aandacht vragen voor onderstaande punten en spreken wij de wens uit, dat u deze tijdens de informatieperiode laat meewegen in uw advies:

1. Realisatie woonplekken

De grootste en breed gedeelde zorg, die in alle gesprekken naar voren kwam, is het aantal beschikbare woonplekken. Er is een grote vraag om Rijksregie op de basisvoorwaarden (die niet structureel geborgd kunnen worden met incidentele inzet of middelen) voor de realisatie van woonplekken, die onder meer op de volgende manieren wordt vormgegeven:

- a. wijs (al dan niet tijdelijke) locaties aan;
- b. zie toe op bouwplannen naar woon**behoefte** in plaats vanuit prestatieafspraken die zonder analyse van de woonbehoefte tot stand komt (op basis van gangbare en bekende afspraken of enkel financieel gedreven keuzes die (met name) profijtelijk zijn voor de projectontwikkelaar en/of bouwer). Stel het maken van de analyse van de woonbehoefte bij het maken van de prestatieafspraken verplicht;
- c. zorg voor bouw van gemengde wijken, waarin woonplekken en zelfs ook, als de noodzaak daartoe uit de analyse van de woonbehoefte blijkt, enkele Skaeve Huse zijn opgenomen;
- d. stimuleer het (her)plaatsen van verplaatsbare woonplekken door bijvoorbeeld (al dan niet gedeeltelijke) financiering van (ver)plaatsingskosten of het scheppen van de daarvoor noodzakelijke condities;
- e. ondersteun gemeenten in de onderhandelingen omtrent bouwplannen (en de eisen die zij daarbij aan bouwers kunnen stellen), in het maken van passende (op basis van aantoonbare woonbehoefte) prestatieafspraken. Stel hiervoor een regionale kwantificering van de (woon)vraag vast en laat die leidend zijn bij nieuwbouwplannen en bij grootschalige renovatieprojecten en in het vergunningsproces;
- f. geef corporaties structureel de benodigde financiële ruimte om te investeren in woonoplossingen voor doelgroepen en om de exploitatie van zulke voorzieningen te helpen ondersteunen; stel structureel geld beschikbaar voor dit soort bouwprojecten en het eventueel op kunnen vangen van onrendabele toppen;
- g. geef ruimte voor (al dan niet tijdelijk) woningdelen, onderverhuur en sociale pensions.

2. Uitstroom opvang en Beschermd Wonen

Herstel begint bij een huis, dit geldt zowel voor mensen in de maatschappelijke opvang, als voor mensen die 24/7 toezicht of bescherming nodig hebben (zie ook RVS rapport 'herstel begint met een huis'). Voor veel van hen kan dit door middel van Beschermd Thuis mogelijk gemaakt worden. Er is

echter nauwelijks uitstroom mogelijk, omdat de woonplekken er niet zijn, ofwel doordat (omliggende) gemeenten weigeren om deze mensen een woonplek te geven. Ook zijn corporaties erg terughoudend, wanneer zij ervaren, dat er onvoldoende of niet gegarandeerde ondersteuning en/of begeleiding aan de huurder is gegarandeerd.

- a. Stel een quotumregeling vast per gemeente, naar voorbeeld van de statushouders, **en zie toe op naleving** van deze regeling;
- b. Stimuleer driehoeks-afspraken tussen gemeenten, corporaties en huurder, waarbij de gemeente garant staat voor voldoende adequate begeleiding;
- c. Betrek maatschappelijke organisaties, zoals bijvoorbeeld zorgpartijen, bij het maken van prestatieafspraken tussen gemeenten, huurdersorganisaties en woningcorporaties.

3. Preventie

De beste manier om dakloosheid te voorkomen, is te voorkomen dat mensen hun woonplek kwijt raken, dan wel direct in een nieuwe woonplek te voorzien wanneer dit toch gebeurt.

- a. stel voor corporaties een huisvestingsplicht in, naar voorbeeld van zorgplicht voor zorginstellingen, zodat mensen niet worden uitgezet, maar eventueel doorgeplaatst;
- b. zie toe op huisvesting en begeleiding van jongeren uit (intramurale) jeugdzorg, die de leeftijd van 18 jaar bereiken en verplicht gemeenten hen pas 'los te laten' als zij in staat zijn een zelfstandig bestaan op te bouwen en een woonplek hebben. Van de huidige populatie dak- en thuisloze jongeren heeft 80% een verleden in de jeugdzorg;
- c. borg de consultatiefunctie GGZ in de wijk door onder andere financiering adequaat te regelen (POG-GGZ bij huisartsen op passend niveau vergoeden)
- d. geef gemeenten de mogelijkheid om naast het tijdelijk niet toepassen van de kostendelersnorm, ook landelijke regelingen als bijvoorbeeld de huurtoeslag tijdens die vrijwaringsperiode te handhaven; zodat het effect van de ontheffing kostendelersnorm niet teniet wordt gedaan, door stopzetting huurtoeslag;
- e. verhoog het bijstandsniveau voor iedereen en pas deze aan naar 'volwassenen'-niveau voor jongeren tot 23 jaar, die geen andere inkomsten hebben en wiens ouders niet in staat zijn om bij te dragen. Op die manier worden zij financieel in staat gesteld om de kosten die samenhangen met wonen en levensonderhoud te kunnen betalen;
- f. verlaag de huurtoeslaggrens van 23 jaar naar 18 jaar, zodat ook jongeren sneller in aanmerking komen om zelfstandig te huren. Verder: maak het in specifieke gevallen (voor de bedoelde groep) mogelijk huurtoeslag toe te kennen bij kamer verhuur (kan nu slechts bij zelfstandig wonen). Er is een enorm tekort aan woningen; dit zou – in elk geval voor zolang de situatie zo is – een welkome en reële mogelijkheid voor dak- en thuisloze mensen zijn om een woonplek te kunnen bemachtigen.
- g. zorg voor laagdrempelige en adequate schuldhulpverlening, afhankelijk van de vraag via maatjes of professioneel, die voor iedereen met financiële moeilijkheden toegankelijk is. Houdt waar nodig – via budgetbeheer – vooraf de huur en zorgverzekering in op de uitkering van de bijstand, zodat wonen en zorg gewaarborgd

- zijn. Overweeg **institutionele structurele ondersteuning** door (vrijwilligers)organisaties die ondersteuning bij schulden (maatje) bieden;
- h. sta 'scheefwonen' onder voorwaarden toe en/of maak 'belonen voor goed gedrag' mogelijk als draagkrachtige huurders kwetsbare mensen in hun wijk ondersteunen;
 - i. ondersteun gemeenten bij strafoplegging (aan kortgestraften) bij het omgaan met onder meer doorbetaling van huur en begeleiding na vrijlating. Overweeg **structurele institutionele ondersteuning** van (vrijwilligers)organisaties die (ex)gevangenen (met een maatje) ondersteunen bij terugkeer in de maatschappij .

Tot slot. We hebben gezien dat veel gemeenten en woningcorporaties serieus werk maken van het realiseren van woonplekken en het bieden van passende ondersteuning. Maar ook dat er nogal wat gemeenten en corporaties zijn die het niet erg vinden als anderen zich van deze taak kwijten.

Daarnaast zien we dat dakloze mensen niet de ondersteuning krijgen, waar ze recht op hebben en dat zij geen passende plek vinden waar ze in voorkomende gevallen (zonder risico) hun verhaal kwijt kunnen. Ook betreft het beleid dat voor deze groep verlichting moet geven in elk geval vier ministeries. Dat maakt het allemaal tot een zeer complex 'speelveld'. Om die reden nog twee concrete aanbevelingen:

- Wij achten een constructieve interbestuurlijke en interdepartementale samenwerking een onontbeerlijke randvoorwaarde (BZK, SZW, VWS alsook JenV). Maak er voor genoemde ministeries één gezamenlijk opdracht van.
- Creëer vanuit die 'gezamenlijke verantwoordelijkheid' voor de genoemde doelgroep een onafhankelijke 'ombudsman/handhaver' met doorzettingsmacht; dat kan ruimte bieden voor tijdig opschalen op momenten van evidente nalatigheid en bij complexe en urgente situaties.

Uiteraard zijn wij van harte bereid om eventueel één en ander toe te lichten. Graag wensen wij u veel succes met uw belangrijke en ingewikkelde werk.

Met vriendelijke groet,

Leen van Dijke
Bert Frings

